

זר פרחים מוזיקליים יהודית פינקיאל

(רב השירים המופיעים בקובץ לקוחים מהחוברת "זמר לך לגיל הרך" – שירי עונות)

"זר פרחים" הוא קובץ שירים המתאים ליכולתם השירית של הילדים, בכך שהטקסטים שלהם קצרים, המקצבים שלהם פשוטים אך לא פשטניים והלחנים שלהם בעלי מנעד מצומצם.

ליד השירים מופיע סיפורם, ומוצעת פעילות המעשירה את החוויה המוזיקלית. פעילות זו תוכל לטפח את הקשר שלנו לטבע, להעלות לנו ריחות באף, ואף לפתח סקרנות והתבוננות כלפי הארץ ונופיה.

שיר סתיו

מילים ולחן: נעמי שמר

על השיר

"שיר סתיו" הוא אחד השירים הראשונים שנעמי שמר הלחינה. הוא מתייחס לסימני הסתיו הישראלי המבשרים את בואה של העונה. הוא מופיע במשקל משולש באופי ריקודי ונותן בדרך זו תחושה של זרימת הטבע: נשימת ריח הגשם מצד החילזון, פיצוח בזמר על ידי הענן והזדקפות של החצב.

מהלך הפעילות

- **נאזין** לשיר ונשוחח על סממני הסתיו המופיעים בו.
- **נמציא** תנועות הממחישות את מילות השיר. ב- ק – ק – ק - ניתן לחילזון להתקדם על גופנו.
- **נלווה** את השיר בתנועות שהמצאנו.
- **נבחר** כלי הקשה מתאימים לליווי השיר, תוך שימת לב על הדמויות השונות המתוארות בו: חילזון, גשם, חצב.

פעילויות נוספות

- **נצייר** את סימני הסתיו המתוארים בשיר, על גליל ניר לפי סדר הופעתם וניצור "סרט אנימציה" הנפתח ומתגלגל ע"י שני ילדים.
- **נמצא** חילזון בגינה ונצפה בהתנהגותו: התקדמותו, צורתו, סימנים מיוחדים ועוד.
- **נבנה** בית גידול לחילזון, נערוך תצפיות ונשוחח על הממצאים שהתקבלו.

הקלטה:

השיר מופיע בדיסק "הטיול הקטן" מאת נעמי שמר, הוצאת סקיטון

אור חבצלות (השיר מופיע בחוברת "זמר לך לגיל הרך" – שירי עונות)

מילים ולחן: שרה לוי תנאי

על השיר

השיר פורסם ב- 1958. לפני תקופה זו לוי- תנאי התגוררה עם משפחתה בקיבוץ רמת הכובש באזור השרון. ניתן לשאר שהיא הושפעה מהחבצלות הגדלות בקו החוף של ארץ-ישראל והביאה את יופיין וניחוחם הבשום והמשכר בשיר. החבצלת נזכרת בשיר-השירים כסמל ליופי: אני חבצלת השרון, שושנת העמקים. צרוף זה מסביר את ההתייחסות של לוי-תנאי לחבצלת ושושנה כאחד.

על פי השירון "שירים ומזמורים", המנגינה בבליית. הלחן דומה, בפרט בחלקו הראשון, ללחן התימני של "כי אשמרה שבת". עם זאת, יש בלחן גם גוון אירופאי. לשיר שני בתים זהים בלחן, כל אחד מורכב מארבעה משפטים. המשפטים 1 – 3 – 4 מורכבים מתבנית מקצב שחוזרת על עצמה, לעומת המשפט השני הבנוי ממקצב שונה.

מהלך הפעילות

- נקרא את מילות השיר ונשוחח על תכנו.
- נשיר "שירת מענה" (ביצוע של יחיד מול קבוצה). הגננת תשיר את השורה ראשונה והילדים יחזרו אחריה. כך נמשיך עם יתר השורות בשיר.
- נתחלף בתפקידים.
- נחזור על הפעילות בליווי כלי נגינה.

- נתחלק לזוגות. כל זוג יקבל דף משותף ושני צבעים. נשיר את השיר. אחד מבני הזוג ייתן ביטוי גראפי לצלילים המושמעים ובן זוגו יחקה את רישומו. כך נמשיך לאורך כל השיר.
- נמציא ריקוד לשיר.

פעילויות נוספות

- **נתבונן** בחבצלת או בצילום שלה.
- **נתייחס** למראה ולריח.
- **נצייר** בכרטיס אחד חבצלת אחת ובכרטיס אחר מספר חבצלות.
- **נשיר** את השיר בשירת מענה ו**נרים** את הכרטיסיות בהתאם לביצוע (בשירת יחיד **נרים** את הכרטיס עם החבצלת הבודדה ושירת רבים נרים את הכרטיס עם קבוצת החבצלות שצוירנו).

הטיול הקטן

מילים ולחן: נעמי שמר

על השיר

כבת קיבוץ כנרת שאבה נעמי שמר השראה ממראות ילדותה: הכנרת, ההרים, השדות הפורחים וכל מה שמסמל את יופייה של הארץ הזאת. נעמי שמר האמינה שאת הארץ לומדים לאהוב דרך הרגליים, אך השיר נכתב לפני שקמה החברה להגנת הטבע ולכן נכתב במקור "אלף רקפות כל אחד אסף". עם הקמת החברה להגנת הטבע, נעשה שינוי קטן בשיר כדי לא לעבור על החוק חדש והמילה "אסף" הוחלפה ל"ספר".

מהלך הפעילות

- **נאזין** לשיר ונשים לב לדברים שפגשנו בטיול.
- **נכין** כרטיסיות כמספר הדברים שמצאנו בטיול. נצייר על כל כרטיסיה את מה שמצאנו (כלנית, צב...).
- **נניח** את הכרטיסיות על לוח מתאים בהתאם לדברים שהילדים ציינו.
- **נאזין** שנית לשיר ונסדר את הכרטיסיות ע"פ סדר הופעתם בשיר.
- **נמחזז** בדרמה יוצרת את השיר כשנעזר באיורים המזכירים את הדרך.
- **נחלק** כרטיס לכל ילד. כל אחד בתורו יניח את הכרטיסייה המתאימה לפי השיר.

פעילויות נוספות

- **נבקש** מהילדים לצייר כל אחד מהאלמנטים המוזכרים בשיר בדף נפרד (ראו בקבוצת דיון).
- **נערוך** חוברת ונדפדף תוך כדי שירה.
- **נצא** לטיול לשמורת האירוסים בנתניה הנמצאת בדרום העיר. היא מהיפות בארץ וניתן למצוא את הריכוז הגדול ביותר של אירוס הארגמן, בעל צבע הארגמן – שחור. פרח האירוס צומח במלוא הדרו בחודשי החורף. בנוסף אליו, ניתן למצוא בשמורה את פרחי הכלניות, רותם המדבר הצבעוני ופרחי חורף רבים.

בשמורת האירוסים שבילים מסומנים ומשולטים, המקלים על הסיור בה. לראשונה השנה יפעילו סיירי קרן קיימת לישראל, בשיתוף עיריית נתניה, תכניות סיורים ללא תשלום לקהל הרחב.

הקלטה

השיר מופיע בדיסק "הטיול הקטן" מאת נעמי שמר, הוצאה סקיטון

פזמון ליקינתון (השיר מופיע בחוברת "זמר לך לגיל הרך" – שירי עונות)

מילים: לאה גולדברג

לחן: רבקה גווילי

על השיר

השיר נדפס לראשונה ב"דבר לילדים". כתבו אותו בשביל תכנית זמרה ברדיו שהתקיימה בעונת האביב. היות שהתקשו למצוא שיר מתאים לילדים ומבוגרים כאחד, פנו אל רבקה גווילי בבקשה לעזרה. גווילי הפנתה את הבקשה לחברתה לאה גולדברג שכתבה בו במקום את המילים. בדרך חזרה, גווילי הוסיפה את הלחן. יום למחרת נסעו לירושלים לרשות השידור והקליטו את השיר. כעבור כמה ימים התקשרו מ"דבר לילדים" ובקשו את התווים והדפיסו את השיר. בעת שנכתב השיר לא היה היקינתון מוכר בארץ. הצליל של המילה יקינתון עוררה לגווילי אסוציאציות לשפה הסינית ולכן נמשכה לסולם הפנטטוני.

השיר הינו בעל אופי של שיר ערש, איטי ורגוע. הביצוע הוא בדרך כלל במפעם חופשי, כלומר שמשתהים מעט בכל סוף משפט. לכל משפט בטקסט מותאם משפט מוזיקלי, אך המשפט השלישי בכל בית הינו יוצא דופן- הוא מתחלק לשני היגדים מוזיקליים דומים וקצביים יותר שלא מתחרזים.

מהלך הפעילות

- **נשאל** את הילדים על תוכנו של השיר ונסביר להם את המילים קשות.
- **נציג** לילדים את פרח היקינתון (במידה שאין את הפרח נראה צילום).
- **נספר** לילדים שהמלחינה חשבה שזהו פרח סיני ולכן חיברה לו מנגינה בסגנון סיני.
- **נשמיע** בקסילופון את הסולם הפנטטוני: דו-רה-מי –סול-לה ובחזרה ניתן לילדים צלילונים עם סולם זה וניתן להם לאלתר מנגינות פנטטוניות (חמישה צלילים).
- **נאזין** לשיר ונצייר באוויר כל משפט מוזיקלי.
- **נתזמר** את השיר: במשפטים 1,2,4 נקיש בשליש בסוף המשפט (צליל אחד במילה האחרונה) ובמשפט השלישי נקיש את המקצב החוזר בפעמונים.

פעילויות נוספות

- **נצייר** את הדמויות השונות המופיעות בשיר: לבנה, יקינתון, טיפה ועוד וניצור סרט אנימציה לפי תוכן השיר וסדר הבתים.
- **נעבוד** על החרזה בשיר.

ניצנים נראו בארץ (השיר מופיע בחוברת "זמר לך לגיל הרך" – שירי עונות)
מילים: שיר השירים ב', 12
לחן: נחום היימן

על השיר

מילות השיר לקוחות משיר השירים פרק ב', פסוק 12. אלה מתארות את התעוררות הטבע ופריחתו, ומטות אוזן לציץ הציפורים. למרות ההפניה לקולות הציפורים, צריך לשים לב למשעות העמוקה של המילים.

בבית הראשון של השיר המילים משקפות את הופעת הניצנים באילן המסמלת את ראשית תהליך צמיחתו של הפרי "נִצְנִים נִרְאוּ בְּאֶרֶץ". השורה השנייה של אותו בית - "עַת הַזְמִיר" מתייחס לזמרת העופות כלומר, לזמר כללי (ציפור ששמה זמיר אינה מופיעה במקורותינו הקדומים כלל – לא בתנ"ך ולא בדברי חכמי התורה שבעל פה ואף לא בארצנו). דברים אלה מוכיחים שהשיר מתייחס לזמר בכלל ולא לציפור עצמה.

בבית השני של השיר המילים "הַגִּפְנִים סִמְדָר נִתְנִי, נִתְנִי רִיחָם" מתייחסים לזמן הקצר שבו הגפנים פורחים בפריחה לבנה עם ריח נעים (סמדר – אשכול הפרחים הלבן של הגפן), היות שרב הזמן הגפנים אינם נותנים ריח.

טקסט עשיר זה הפרה את דמיונו של נחום היימן באחד המפגשים של ריקודי עם, בו נהג לנגן על האקורדיון. היימן מספר שנקלע באופן אקרעי לספר תנ"ך שנשכח על אחד השולחנות ובפתחו בשיר השירים, ראה את המילים "נִצְנִים נִרְאוּ בְּאֶרֶץ". והחל לנגן ולשיר.

האופי הריקודי של השיר דומה לריקוד ההורה שאפיין את תרבות הישוב בארץ ישראל. אופי זה הוא תוצר של לחן שמח וקופצני המבטא את שמחת הטבע בבואו של האביב מחד ואת אהבת האלתור בנגינה על האקורדיון של המלחין מאידך.

אהבת האלתור נותנת את ביטויה בשני החלקים של השיר. בחלק הראשון ישנה חזרה על המילים עם קישוט צלילי בפעם השנייה, לדוגמא: נראו-נראו, עת זמיר- עת זמיר, ובחלק השני של השיר במילים סתו חלף-סתו חלף, נתנו-נתנו. זרימת הלחן נקטעת אף היא בשני החלקים של השיר בצלילים המודגשים הנפרדים. חלק ראשון: א-רץ, ו (ז)-מיר וחלק שני (ה) לך-לו ו (רי)-חם.

מהלך הפעילות

- **נשוחח** על מאפייני האביב.
- **נקרא** את השיר **ונבחין** במאפייני האביב המופיעים בו.
- **נאזין** לשיר ונבטא את מילותיו בתנועה.
- **נשיר** את השיר **ונלווה** בתנועות מחיאת כף בסופי משפט. (2 מחיאות- מחיאה אחת לסרוגין) ניצנים נראו נראו בא-רץ
 - עת זמיר הגיע, עת ז-מיר
 - כי הנה סתו עבר, סתו הלך ח-לף לו
 - הגפנים סמדר נתנו, נתנו רי-חם.
- **נשיר** את השיר **ונלווה** את הצלילים המודגשים (בסופי משפט) בכלי הקשה ע"פ בחירת הילדים.
- **נעודד** את הילדים ליצור ריקוד לשיר בהתאם לחלקי השיר.

פעילויות נוספות

- **ניצור** עבודת יצירה בנושא אביב על פי טקסט השיר.
- **נספר** לילדים על המלך שלמה **ונלמד** שירים נוספים הלקוחים מתוך שיר השירים: "קול דודי " בלחן עממי, "הנה הסתו עבר" בלחן של דפנה אילת.
- **נאזין** ליצירה "האביב" מתוך "עונות השנה" מאת ויוולדי **ונבחין** במאפיינים של העונה המופיעים בה.

נצא השדה (השיר מופיע בחוברת "זמר לך לגיל הרך" – שירי עונות)

מילים: שיר השירים
לחן: נעמי שמר

על השיר

מילות השיר לקוחות משיר השירים (שיר השירים פרק ז', פסוק 13) "נִשְׁכַּמָּה לְכַרְמִים, נְרָאָה אִם פְּרָחָה הַגָּן פֶּתַח הַסְּמֶדֶר, הַנְּצוּ הַרְמוֹנִים; שֶׁם אָתְּנוּ אֶת דְּוֵי לְדֵי". חשוב לציין שלעץ הגפן אין כל ריח, אבל יש תקופה קצרה בשנה שבה עץ הגפן מצמיח אשכולות של פרחים קטנים, לבנים ושעירים, ולפרחים האלה יש ריח נעים: סְמֶדֶר .

הלחן בנוי משתי מנגינות: מנגינה לבית ומנגינה לפזמון. המאפיין את מנגינת הבית הוא הנינוחות ותחושת הטיול ואילו את מנגינת הפזמון, מאפיינים הקופצניות והעליזות. אחרי כל פזמון המתחיל במילה "נראה..." הוסיפה נעמי שמר בית נוסף, הכולל לחן ללא מילים, (לְ לָ לְ...) אולי כדי לאפשר 'טיול' נוסף בחיק הטבע, טיול רגוע שלפני הריקוד המאפיין את הפזמון.

מהלך הפעילות

- **נדקלם ונספר** את השיר. כשנגיע לפזמון – **נשיר** אותו בנמרצות ועליזות.
- **נשוחח** על תוכן השיר ובחין: אילו פירות מופיעים בשיר? מדוע? אלו מסמני האביב ניתן למצוא בפסוקים אלה?
- **נתנועע** לצלילי השיר: במנגינת הבית **נטייל** במרחב כאילו אנו מטיילים בטבע, במילה "נראה" (ננועה עם היד המסמלת תצפית) ונרקוד בדילוגים לצלילי הפזמון העליז.
- **נתחלק** לזוגות: נטייל יחדיו לצלילי הבית ובפזמון **נתפזר** בדילוגים. כל פעם שאנו שומעים את מנגינת הבית **נמצא** את בן זוגנו ונטייל מחדש בניחותא.

- **נפזר** רדידים צבעוניים כפרחי אביב: לכל זוג ילדים 'יחכו' זוג רדידים באותו צבע: בבתי **נטייל** בין הרדידים ובפזמון **נחבר** ריקוד משותף המחבר כל שני רדידים.
- **נתזמר וננגן**: נתאים כלי נגינה לבית וכלי נגינה לפזמון, למשל: בבית נקיש בשליש על פי הפעמה, ובפזמון **ננער** מראקסים עדינים שיתנו תחושה עליזה וקלילה.

פעילויות נוספות

- **נצא** לטיול בחיק הטבע **ונראה** את שלבי ההבשלה של הגפנים והרימונים.
- **נביא** לגן צילומים של שבעת המינים **ונשוחח** על כל אחד ואחד.
- **נחזור** על שירים שאנו מכירים על שבעת המינים **ונצייר** אותם.
- **נפסל** מעיסת ניר את הרימונים והענבים.
- **ניזכר** ביין שהכנו בראש השנה מענבים ומרימונים **ונכין** יין צימוקים בתקופת האביב, אז הענבים עדיין לא בשלים.

ביבליוגרפיה

- גביש, עופר ועדי אדר. (2004). **שיר לדרך**. תל אביב: הוצאת עם עובד.
- משרד החינוך, המזכירות הפדגוגית, האגף לחינוך קדם-יסודי, הפיקוח על החינוך המוזיקלי. (2009). **זמר לך לגיל הרך, חוברת ראשונה- שירים לכל עת**. ירושלים.
- משרד החינוך, המזכירות הפדגוגית, האגף לחינוך קדם-יסודי, הפיקוח על החינוך המוזיקלי. (2011). **זמר לך לגיל הרך, חוברת שנייה, שירי חגים**. ירושלים.
- שמר, נעמי. (2006). **הכל פתוח**. תל אביב: הוצאת עם עובד.

<http://www.zemereshet.co.il>